

Djuravdelningen

Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl.

Bilaga **Avelsdjur inom slaktkycklingproduktionen**

Foto: Eva Berndtson

Fastställt den 8 december 2020

INNEHÅLL

INLEDNING	4
AVELSSL 1. BESÄTTNINGEN ANSLUTEN TILL OMSORGS-/CERTIFIERINGSPROGRAM	5
AVELSSL 2. PERSONALSTYRKAN ÄR TILLRÄCKLIG OCH HAR TILLRÄCKLIGA FÄRDIGHETER OCH KUNSKAPER SAMT YRKESKICKLIGHET	5
AVELSSL 3. DAGLIG TILLSYN SKER NORMALT AV ALLA DJUR	6
AVELSSL 4. DAGLIG TILLSYN SKER AV AUTOMATISKA SYSTEM OCH ANORDNINGAR.....	7
AVELSSL 5. HÖNSENS HULL ÄR GODTAGBART	8
AVELSSL 6. VID AVLIVNING AV DJUR I BESÄTTNINGEN GÖRS DETTA AV EN PERSON MED TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER OCH PÅ ETT SÄTT SOM ÄR I ENLIGHET MED REGELVERKET	8
AVELSSL 8. SJUKA ELLER SKADADE DJUR TAS OM HAND I SÄRSKILT UTRYMME ELLER AVLIVAS OMEDELBART	9
AVELSSL 9. DET FINNS JOURNALER FÖR MINST 5 ÅR TILLBAKA ÖVER DJUR SOM BEHANDLAS MED KARENSBELAGDA LÄKEMEDEL OCH ANTALET DÖDSFALL I BESÄTTNINGEN	10
AVELSSL 10. FÖREMÅL OCH ÄMNER SOM KAN SKADA HÖNSEN FÖRVARAS OÅTKOMLIGA FÖR DJUREN.....	11
AVELSSL 11. KRAVEN PÅ ATT INREDNINGENS UTFORMNING AVSEENDE SKADERISKER ETC. ÄR UPPFYLLT	11
AVELSSL 12. GOLV OCH ANDRA TILLGÄNGLIGA YTOR HAR EN JÄMN OCH HALKSÄKER YTA	12
AVELSSL 17. (B) SITTPINNAR/SITTYTOR FINNS I TILLRÄCKLIG MÄNGD.....	12
AVELSSL 18. (B) KRAVEN PÅ REDEN ÄR UPPFYLLDA	13
AVELSSL 19. BELÄGGNINGSGRADEN ÄR I ENLIGHET MED FÖRESKRIFTERNA	14
AVELSSL 20. KRAV KRING BRANDSKYDD OCH BEREDSKAP VID ELAVBROTT ÄR UPPFYLLDA ...	16
AVELSSL 21. (B) STALLET HAR EN LUFTKVALITET OCH ETT STALLKLIMAT SOM ÄR ANPASSAT TILL DJURSLAGET OCH DJURHÅLLNINGSFORMEN	17
AVELSSL 22. (B) I MEKANISKT VENTILERADE STALLAR FINNS NÖDVENTILATION OCH VID MER ÄN 2 000 DJUR FINNS LARM FÖR ÖVERTEMPERATUR, STRÖMAVBROTT OCH FEL PÅ LARM	18
AVELSSL 23. (B) BELYSNING FINNS SÅ ATT TILLSYN AV HÖNSEN ALLTID KAN SKE UTAN SVÅRIGHETER	19
AVELSSL 24. BELYSNINGEN ÄR FLIMMERFRI ELLER HAR EN FLIMMERFREKVENNS PÅ MINST 120 Hz	19
AVELSSL 25. (B) KRAVET PÅ LJUSINSLÄPP, BELYSNING OCH DIMFUNKTION ÄR UPPFYLLT	20
AVELSSL 26. BULLER I STALLET HAR GODTAGBAR NIVÅ OCH FREKVENNS.....	22
AVELSSL 27. (B) UTFODRINGS- OCH VATTENSYSTEM ÄR UTFORMADE, DIMENSIONERADE OCH PLACERADE SÅ ATT DE MEDGER ETT LUGNT OCH NATURLIGT INTAG AV FODER OCH VATTEN ...	22
AVELSSL 28. (B) DJUREN GES FODER SOM GARANTERAR EN TILLRÄCKLIG, ALLSIDIG OCH VÄLBALANSERAD NÄRINGSTILLFÖRSEL.....	23
AVELSSL 29. (B) KRAVEN PÅ TILLGÅNG TILL VATTEN OCH PÅ VATTNETS KVALITET ÄR UPPFYLLDA.....	23
AVELSSL 30. STALL ELLER STALLAVDELNINGAR RENGÖRS NOGGRANT FÖRE VARJE INSÄTTNING VID OMGÅNGSUPPFÖDNING. SYSTEMET UTGÖDSLAS DAGLIGEN ALT. MED ANNAT INTERVALL.	24
AVELSSL 31. DE YTOR SOM DJUREN VISTAS PÅ HÅLLS RENA OCH ÄR TORRA SAMT ÄR ANPASSADE EFTER DJURSLAG OCH STALLKLIMAT	24
AVELSSL 32. KRAVEN PÅ STRÖ OCH ANVÄNDNINGEN AV STRÖ OCH STRÖBAD ÄR UPPFYLLDA	25
AVELSSL 33. KRAVET GÄLLANDE MEKANISK UTGÖDSLING ÄR UPPFYLLT.....	25

AVELSÖL 34. (B) DET GÖDSELDRÄNERANDE GOLVET GER TILLRÄCKLIGT STÖD FÖR HÖNSENS FÖTTER	26
AVELSÖL 36. (B) STRÖAREAN ÄR MINST 1/3 AV GOLVAREAN	26
AVELSÖL 39. (B) KRAVEN FÖR HÅLLANDE AV HÖNS UTOMHUS ÄR UPPFYLLDA	26
AVELSÖL 40. (B) OPERATIVA INGREPP UTFÖRS PÅ ETT DJURSKYDDSMÄSSIGT ACCEPTABELT SÄTT	27
AVELSÖL 41. KRAVEN SOM GÄLLER FÖR INJEKTIONER ÄR UPPFYLLDA	27
AVELSÖL 42. HORMONER OCH ANDRA ÄMNEN ANVÄNDS ENDAST PÅ TILLÅTET SÄTT	27
AVELSÖL 43. KRAVET PÅ ATT AVEL INTE SKER PÅ ETT SÄTT SOM ORSAKAR LIDANDE ELLER ANNAN SKADA ÄR UPPFYLLT	28
AVELSÖL 44. FÖRBUDET MOT UTRUSTNING SOM GER DJUREN EN ELEKTRISK STÖT ÄR UPPFYLLT	28
AVELSÖL 45. INREDNINGEN I STALLET ÄR UTFORMAD SÅ ATT DJUREN INTE BLIR NEDSMUTSADE AV FODER-, VATTEN- ELLER GÖDSELSPELL	28
AVELSÖL 46. KRAVET PÅ EXTRA TILLSYN ÄR UPPFYLLT	29
AVELSÖL 47. DJUREN HÅLLS TILLFREDSSTÄLLANDE RENA	29
AVELSÖL 48. (B) KRAVEN FÖR UTOMHUSYTORNA SAMT ÖPPNINGARNA TILL YTORNA VID HÅLLANDE AV HÖNS UTOMHUS ÄR UPPFYLLDA	30
AVELSÖL 49. STÄMMER DET ATT INGA ÖVRIGA BRISTER UPPTÄCKTES VID KONTROLLEN?	31
AVELSÖL 51. DJUREN HÅLLS PÅ ETT SÅDANT SÄTT ATT TILLSYVEN ÖVER DEM KAN SKE UTAN SVÅRIGHETER	31
VÄGLEDNING	31
AVELSÖL 54. AVELSDJUREN HÅLLS INTE I BURAR	31
AVELSÖL 55 AVELSDJUREN ÄR UPPFÖDDA I SYSTEM SOM FÖRBEREDER DEM FÖR DET SYSTEM DE SKA HÅLLAS I SOM VUXNA	31

Inledning

Denna vägledning är beslutad av Jordbruksverket och ger information om hur bestämmelserna som rör djurvälferden hos avelsdjur inom slaktkycklingproduktionen bör kontrolleras. Dokumentet ger också vägledning i hur föreskrifterna bör tolkas och tillämpas i praktiken. En vägledning är dock inte juridiskt bindande och Jordbruksverket saknar möjlighet att besluta om bindande instruktioner för länsstyrelsens kontrollpersonal. Vägledningen beskriver lämpliga sätt att kontrollera att bestämmelserna följs. Det kan dock finnas andra kontrollåtgärder som också är lämpliga.

Den här versionen av vägledningen gällande avelsdjur inom slaktkycklingproduktionen är framtagen efter att Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:15) om djurhållning inom lantbruket m.m. har upphört att gälla och ersatts av en ny författning, Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2017:28) om fjäderfåhållning inom lantbruket m.m. Vägledningen bygger dock i huvudsak på det arbete Jordbruksverket gjorde år 2014 i Jordbruksverkets *Kalibreringsgrupp-djurskydd för fjäderfåfrågor*. Kalibreringsgruppen bestod av Jordbruksverkets djurskyddshandläggare, representanter för länsstyrelsens djurskyddshandläggare, näringsorganisationer, veterinärorganisationer samt lantbrukare. Kalibreringsgruppen identifierade bl.a. sådana kontrollpunkter som ansågs vara särskilt kritiska när djurvälferden bedömdes av olika yrkesgrupper med olika bakgrund och uppdrag. Målet med arbetet var att skapa en tydlig vägledning och att bidra med underlag till kalibreringsutbildning för kontrollpersonal, veterinärer och revisorer.

Vägledningens utformning

I samband med kalibreringsarbetet utökades vägledningen med djupare bakgrundsbeskrivning i de delar som behövs för att kunna likrikta djurskyddsbedömningarna. Detta för att ge de olika yrkesgrupperna en gemensam bild av de krav som ställs i djurskyddslagstiftningen.

Hänvisningar till författningstext till samtliga kontrollpunkter återfinns i checklistan för djurskyddskontroll avelsdjur inom slaktkycklingproduktionen, dessa upprepas därför inte i vägledningen. Checklistan kan du ladda ner från Jordbruksverkets hemsida.

Kontrollpunkterna i denna vägledning är till skillnad från kontrollpunkterna i checklistan lagda i nummerordning. Detta för att göra det lättare att hitta i vägledningen. För att förbättra sökbarheten för dig som använder handdatorn finns ett alfabetiskt register över kontrollpunkter med sidhänvisningar på sista sidan i vägledningen. I registret är kontrollpunkterna ordnade i alfabetisk ordning som utgår från kontrollpunktens exakta lydelse (lydelse utan *AvelsSI*-nummer).

Om samma brist återfinns under flera punkter, markeras den på den punkt i checklistan där kravet tydligt finns i lagstödet. Under varje punkt i checklistan finns dessutom ett kommentarsfält där eventuella brister kan beskrivas närmare.

Kontrollpunkter markerade med "(B)" ingår i baskontroll.

För kontrollpunkter markerade "***I kontrollpunkten ingår tvärvillkor***" ska du läsa mer i aktuell Kontrollinstruktion för tvärvillkorskontroller (se Jordbruksverkets hemsida). Nytt i denna version är att dessa kontrollpunkter innehåller en kort information om vad som är, eller i

förekommande fall inte är, tvärvillkor i kontrollpunkten samt en hänvisning till de aktuella kraven i EU-direktivet. I denna hänvisning används följande förkortning:

- **AD** (animaliedirektivet) = *Rådets direktiv 98/58/EG*.

AvelsSl 1. Besättningen ansluten till omsorgs-/certifieringsprogram

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Om djurhållaren är ansluten till omsorgs- eller certifieringsprogram, eller följer ytterligare regelverk t.ex. KRAV, Demeterförbundet, EU-ekologiskt.

Vägledning

Anslutning till ett eller flera certifierings- eller omsorgsprogram, innebär att djurhållaren förutom djurskyddslagstiftningens krav även följer frivilliga regler och blir inspekterad och bedömd också gentemot dessa. Det kan röra sig om en producentorganisations program eller regelverk t.ex. KRAV:s regler för ekologisk djurhållning. Fråga efter dokument som styrker anslutning, samt resultat av senaste inspektion. Vid problem i besättningen är det bra att undersöka hur detta hanteras och vilka bedömningar som gjorts inom programmet. Detta kan vara till hjälp vid länsstyrelsens bedömning.

AvelsSl 2. Personalstyrkan är tillräcklig och har tillräckliga färdigheter och kunskaper samt yrkesskicklighet

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att personalstyrkan är tillräcklig i förhållande till djurhållningens omfattning.
- ✓ Att personalen som ansvarar för skötseln av djuren har tillräckligt med kompetens (utbildning och/eller erfarenhet).

Vägledning

Personer som handhar djur ska ha tillräckliga kunskaper och färdigheter samt vara tillräckligt många för att kraven på djurens tillsyn och skötsel ska kunna uppfyllas.

Genom att ställa lämpliga frågor till djurhållaren, kan eventuella brister på personella resurser eller kunskap hos djurhållaren belysas. Konkret innebär detta förfarande att denna kontrollpunkt ofta bedöms under och i samband med avslut av kontrollens utförande och inte vid kontrollens inledning.

Du bör, efter dialog med djurhållaren, kunna uppskatta en rimlig tillsyn- och skötseltid som ägnas djuren. Känner ansvarig person och personal till kravet på? Finns intyg på eventuell utbildning? Om du t.ex. upptäcker brister vad gäller smutsiga djurutrymmen, dåligt fungerande ventilation eller skadade/döda djur som inte tagits omhand/avlägsnats samma dag, bör du alltid klargöra de bakomliggande orsakerna. I dessa fall kan du även undersöka om det finns

beredskap på gården för att vid behov tillkalla personal med rimlig inställetid, oavsett tid på dygn, eller veckodag m.m. I anläggningar som fordrar larmanordning bör du t.ex. fråga vem som tar larmet vid t.ex. ett strömavbrott.

Om du noterar systematiska brister i tillsynen och skötseln av djuren trots att personalens kompetens bedöms vara tillfredsställande kan detta bero på att personalstyrkan i förhållande till antalet djur i besättningen med en viss produktionsinriktning är otillräcklig.

Ett nej i checklistan på denna punkt bör därför bli aktuellt om det finns överträdelser som indikerar:

- ✓ att djurhållaren eller övrig personal saknar tillräcklig kunskap om djurhållning och/eller lämplighet att ansvara för djuren, eller
- ✓ att personalstyrkan till antalet är otillräcklig vilket t.ex. kan leda till allvarliga brister i tillsyn och skötsel såsom ej omhändertagna/avlivade sjuka/döda djur eller brister i djurutrymmen.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Personalstyrkans storlek, kunskap och yrkesskicklighet är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 1)

AvelsSl 3. Daglig tillsyn sker normalt av alla djur

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Vilka arbetsrutiner finns för den kontinuerliga tillsynen: dessa måste kunna säkra en ”normal” daglig tillsyn inklusive övrig beredskap.
- ✓ Ansvarsfördelningen för personalen (större besättningar och anställd personal).

Vägledning

Djurhållarens tillsynsansvar omfattar en handlingsplikt, d.v.s. tillsynen är inte acceptabel om en djurhållare har observerat ett problem men inte åtgärdat det. En tydlig anvisning om hur krav på tillsyn av djur ska tolkas finns i specialmotiveringen till 3 § djurskyddslagen (1988:534) i regeringens proposition 1987/88:93 om djurskyddslag m.m. Behov av tillsyn över djur kan enligt propositionen till djurskyddslagen inte fastställas i detalj. Av propositionen framgår ingen övre gräns för hur mycket tillsynen ska ta i anspråk räknat som tid, som frekvens, eller som annan resurs. Tillsynen ska däremot utövas med kontinuitet, den ska vara grundlig, anpassas till djurhållningen och ska framför allt stå i proportion till behovet av åtgärder (allt som behöver åtgärdas ska ägnas så mycket tid och resurs att det faktiskt bli åtgärdat).

Brister som kan relateras till djurens välfärd kan ofta hänföras till punkten bristande tillsyn på djur. Vid kontroll av eventuella brister som kan bero på bristande tillsyn bör du undersöka vilka tillsynsrutiner som finns.

Det är viktigt att tillsynen anpassas efter den djurhållning som bedrivs och att tillsynen är så noggrann att brister och missförhållanden upptäcks och snabbt och undanröjs så fort som möjligt. Bristande hygien, sjuka djur som inte omhändertas eller avlivas, trasiga inredningar, otillräckligt med strö är exempel som ofta tyder på bristande utbildning, kompetens, yrkeserfarenhet, otillräcklig personalstyrka eller bristande tillsyn i övrigt.

Finns det rimliga möjligheter att utföra tillsynen så som den beskrivs utifrån djurhållningen i besättningen? Eventuell planerad jourtid (möjlighet att tillkalla personal med rimlig inställetid utanför ordinarie arbetstid). Vem tar ventilationslarmet vid strömavbrott? Djuren ska ses till så att eventuella brister (skador på djur/skador på inredning/fallerande automatiska system) kan uppmärksammas. När djur hålls i stora grupper, kan problem med automatiken snabbt få stora konsekvenser. För att kunna avgöra om djuren är sjuka eller skadade eller visar andra tecken på ohälsa, bör man röra sig inne bland djuren.

Iakttä djuren och deras beteende. Är de lugna eller rädda? Är de jämnt spridda eller trängs de någonstans? Är de väl bejädrade? Finns det djur med avvikande beteende som inte hänger med de övriga eller skadade/döda djur som inte tagits omhand/avlivats och avlägsnats? Bedöms djuren i eventuell sjukbox kunna tillfriska, eller bör de avlivas? Diskutera eventuella brister med djurhållaren. Är det du iakttagit något som djurhållaren själv uppmärksammat tidigare? Vad kan det avvikande beteendet eller skadorna hos djuren bero på?

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Daglig, och i vissa fall mindre frekvent tillsyn är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 2)

AvelsSl 4. Daglig tillsyn sker av automatiska system och anordningar

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Rutiner för utförandet av den dagliga kontrollen. Hur ofta kontrolleras att automatiska vattenniappar, utfodringsutrustning, ventilationssystem, utgödslingssystem m.m. fungerar?
- ✓ Kontrollera att foderkedja, ägginsamlingsband och/eller utgödslingssystemet fungerar samt inte är i behov av reparation. Diskutera med djurhållaren.
- ✓ Driftssäkerhet för olika system och anordningar i samtliga stall/stallavdelningar samt planering för driftavbrott. Exempel: Hur får djurhållaren vetskap om att vatten-/fodersystemet är ur funktion? (Se även VhönsS 20.)

Vägledning

Diskutera med djurhållaren och testa ett utspritt urval av vattenniappar för att se om de fungerar och att de inte läcker. Be djurhållaren demonstrera och förklara test av foderautomater om sådana finns. Trasig eller nedsmutsad utrustning, foderspill etc. är ett tecken på bristande tillsyn.

Vatten- och utfodringsanordningar ska hålla en god hygienisk nivå, en bra standard och ska vara i funktionellt skick. Bristande tillsyn på automatiska foder- och vattenanordningar kan inverka negativt på djurens och djurutrymmens hygien.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Daglig tillsyn av automatiska system och anordningar som inverkar på djurskydd och djurhälsa är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 13)

AvelsSl 5. Hönsens hull är godtagbart

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Verkar djuren vara i bra kondition?
- ✓ Ser de fina ut och betar de sig normalt?
- ✓ Är djuren jämna i storlek? (Detta gäller framför allt ungdjur, men kan variera med åldern, så att yngre djur, d.v.s. mellan 8-10 veckor gamla, naturligt kan vara ojämnare än äldre djur som är 10-15 veckor gamla.)

Vägledning

För att kontrollera fåglarnas hull känner man längs bröstbenet om bröstet är väl musklat eller om bröstbenet är vasst. Hönan får inte vara för lätt. Hon får heller inte vara för ”bukig” och ha en pingvinlik gång vilket, om det inte beror på den aktuella hybridens egenart, i värsta fall kan tyda på varfyllnad p.g.a. äggledar- eller bukhinneinflammation.

Observera att de hönor som lätt kan infångas, ofta är de som har nedsatt kondition. Tänk också på att hönor som värper konsumtionsägg vanligtvis är lättare än avelsdjur. (Vilka i sin tur kan ha kala fläckar i nacke och på rygg p.g.a. intensiv parning.) Om våg finns, väg några djur eller be att få se viktkurvor om det är automatvåg. (Det finns manualer, vilka anger önskad medelvikt och spridningsintervall vid respektive ålder för de hönshybrider som finns på marknaden.) Om det är påtaglig ojämnhet i vikterna, kan det bero på att många hönor inte värper, men också på att tidpunkterna när hönorna vägt sig (före/efter värpning) skiljer sig åt.

Ojämma vikter hos djuren kan även tyda på för stor konkurrens om fodret, vilket i sin tur kan bero på överbeläggning, otillräcklig fodertillgång eller ett trasigt eller olämpligt utformat utfodringsystem. Här är det viktigt att kunna bedöma det helhetsintrycket som flocken ger och om det finns anledning att söka eventuella fel.

AvelsSl 6. Vid avlivning av djur i besättningen görs detta av en person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med regelverket

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Finns det utrustning, ex nackstång i besättningar med slaktkycklingföräldrar, och utbildning för att avliva djur utan dröjsmål om djuret är sjukt eller skadat. Vem är det som har kunskapen? Finns eventuellt intyg på utbildning? Vem instruerar personalen?
- ✓ Om det är aktuellt: Fråga om hur planerad avlivning (av flera djur) utförs och vem som ansvarar för den?

(Se även AvelsSI 8.)

Vägledning

Grundläggande är att det finns rutiner för hur avlivningen genomförs och att den som ska utföra avlivningen har relevant kunskap. (Se Jordbruksverkets broschyr, Hantering vid avlivning av fjäderfä.) Om avlivningen utförs av besättningens egen personal, bör man kontrollera hur avlivningen utförs. (Antingen genom att närvara om djur behöver avlivas akut vid besökstillfället, eller genom att ställa frågor.) I förekommande fall bör även kontrolleras hur utrustning för avlivning förvaras, underhålls och hanteras. Det ska också finnas korrekta rutiner för hur avlivade djur omhändertas och, om det blir aktuellt, rutiner för uppföljning av misstänkt smitta. Rutinerna bör också omfatta beredskap då dödligheten överstiger det normala, t.ex. att omedelbart kontakta veterinär.

AvelsSI 8. Sjuka eller skadade djur tas om hand i särskilt utrymme eller avlivas omedelbart

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Vilken bedömning gör djurhållaren av behandling kontra avlivning? (Finns det ett adekvat utrymme för att ta hand om skadade djur, om det behövs? Hur är tillsynen av dessa djur ordnad?)
- ✓ Vilka rutiner finns för avlivning av sjuka eller skadade djur? Hur hanteras akut ökad dödlighet? Finns larmlista med telefonnummer?
- ✓ Vilken besättningsveterinär brukar anlitas?
- ✓ Hur hanteras/förvaras döda/avlivade djur? Avskiljs de från övriga djur?

Vägledning

Avlivning är, när det gäller mindre fjäderfän i stora grupper, oftast det bästa alternativet för att skydda djur från onödigt lidande då de insjuknat eller skadats. Avlivning ska utföras då djuret har en allvarlig sjukdom eller skada, som inte kan behandlas utan att djuret utsätts för onödigt lidande. Man bör avliva djuret även i de fall då skadan eller sjukdomen är av lindrigare art, men då det bedöms att djuret inte kommer att tillfriskna och bli i ett gott skick. För att undvika att djur får vänta för länge på avlivning, ska personalen som har ansvar för djuren ha kunskap om hur de ska bedöma vanligt förekommande tillstånd samt att de ska kontakta veterinär i tveksamma fall och i situationer då fler djur dör eller insjuknar inom kort tid.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Sjuka eller skadade djur som inte fått behandling är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 4)

AvelsI 9. Det finns journaler för minst 5 år tillbaka över djur som behandlas med karensbelagda läkemedel och antalet dödsfall i besättningenKontrollen bör omfatta:

- ✓ Att det finns minst fem års sparad korrekt dokumentation över veterinärmedicinska behandlingar, läkemedelsanvändning och antal djur som hittats döda respektive avlivats i djurbesättningen. Vid ökad dödlighet ska anledningen till dödsfallen anges.

Vägledning

Främsta syftena med kravet på läkemedelsjournal är livsmedelssäkerhet och djurskydd. Om det påvisas rests substanser av läkemedel i slaktkroppar ska man kunna gå tillbaka och via journalen kontrollera hur och vilket medel som har tillförts enskilda djur eller grupper av djur. Samma sak gäller om det finns misstanke om att djur har felbehandlats.

Journalen ska i förekommande fall innehålla uppgifter om:

- ✓ Djurets eller djurgruppens identitet.
- ✓ Diagnos eller orsak till behandlingen.
- ✓ Läkemedlets dosering.
- ✓ Behandlingstidens längd.
- ✓ Namnet på den förskrivande veterinären.
- ✓ Namnet på den som har utfört behandlingen.
- ✓ Använda veterinärmedicinska preparat eller annan behandling.
- ✓ Behandlingsdatum.
- ✓ Karenstid eller klockslag för behandlingen om karenstiden är kortare än 24 timmar.

För behandlingar med homeopatiska preparat behöver inte karenstid eller namnet på den som givit behandlingen anges, dock måste namnet på den veterinär som kontaktades före behandlingen anges.

Vägledning

Särskilt bör kontrolleras att dokumentation finns från behandling med läkemedel som veterinär förskrivit via telefon, t.ex. avmaskningsmedel, antibiotika och liknande.

Det finns inget lagkrav på att djurhållaren ska använda en viss sorts blankett eller journal, men dokumentationen kan göras genom att veterinärens besöksjournal sparas, förutsatt att den

innehåller de begärda uppgifterna. Jordbruksverket och Livsmedelsverket rekommenderar att, i kronologisk ordning, spara dessa journaler, som veterinären lämnar på gården i samband med behandling. Besöksjournalen kan antingen vara en för hand ifylld blankett eller en datorutskrift. Oavsett vilket, är det viktigt att uppgifterna i journalen är läsliga och att journalen sparas i minst fem år och kan visas upp vid en kontroll. Kompletterande journalföring måste dock ske av eventuell uppföljande behandling och behandlingar som inte veterinären är inblandad i, t.ex. avmaskningar.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Förvaring i minst 3 år är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkterna 5-6)

AvelsSl 10. Föremål och ämnen som kan skada hönsen förvaras oåtkomliga för djurenKontrollen bör omfatta:

- ✓ Att föremål som djuren kan skada sig på inte förvaras där djuren kan komma åt dem.
- ✓ Att foderförråd hålls stängda och att foder inte förvaras åtkomligt i djurutrymmen.
- ✓ Att skåp finns för förvaring av kemikalier, mediciner etc. och att dessa finns på ställen där djuren inte kommer åt dem.
- ✓ Att djuren inte kommer åt och riskerar att skadas av elinstallationer och fönster.
- ✓ Att armaturer för lampor inom räckhåll för djuren är försedda med skyddsglas eller skyddshölje av lämpligt material.

AvelsSl 11. Kraven på att inredningens utformning avseende skaderisker etc. är uppfylltKontrollen bör omfatta:

- ✓ Att inredningen håller för den belastning den utsätts för från djuren och stallmiljön. Exempelvis ska sittpinnar/sittytor vara utformade så att de inte skadar djuren.
- ✓ Att inredningen är hel och att det inte finns utstickande delar etc. som djuren kan skada sig på. Att trasiga detaljer (t.ex. vid kedjeutfodring) bytts ut, så att djuren ej riskerar att fastna eller på annat sätt skada sig.
- ✓ Att inredningen är lämpligt utformad och monterad så att den inte hindrar djuren från att röra sig på ett naturligt sätt t.ex. när de ska äta, dricka, sitta på sittpinnar/sittyta, bada i ströet eller uppsöka reden.
- ✓ Att materialet i inredningen inte uppenbart innehåller giftiga ämnen (t.ex. vissa typer av impregnering) eller har en ytbeskaffenhet som kan vålla skador.

Vägledning

Hur är systemen för t.ex. hantering och transport av gödsel och foder i stallet utformade/anpassade? Notera särskilt risker för fasthakning/klämning vid foderkedjor/gödselband etc. (Unga djur är särskilt utsatta.) Observera att även i helt ny inredning kan skarvar och andra detaljer finnas som utgör skaderisker för djuren.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Inredningens utformning och skick avseende skaderisker är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkterna 8-9)

AvelsSl 12. Golv och andra tillgängliga ytor har en jämn och halksäker yta

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att golvytan i samtliga djurutrymmen har en lämplig friktion så att djuren inte halkar, utan kan gå tryggt och säkert på gångytor som inte täcks av strö.
- ✓ Att golven är jämna och att det inte finns springor och öppningar som utgör risker för djuren. Det får t.ex. inte finnas sådana springor i golvet som djurens klor kan fastna i.

Vägledning

Hur sköts underhållet av golv och ströytor? Får golvet torka upp ordentligt vid rengöring mellan djuromgångar? Lagas skador och ojämnheter där djuren riskerar att skadas? Är ströet torrt och luckert eller fuktigt och kakigt? Hur ska eventuella problem åtgärdas? Hur rör djuren sig? Finns ytor som djuren halkar på? Kan de röra sig utan att halka på spalt över gödselbinge?

AvelsSl 17. (B) Sittpinnar/sittytor finns i tillräcklig mängd

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att måttkravet på sittpinne för unghöns uppfylls
- ✓ Att alla vuxna djur har tillgång till sittpinne eller annan upphöjd sittyta så att de alla kan sitta samtidigt.

Vägledning

Generellt kan man säga att för att en sittpinne ska fungera som en sådan, måste djuren uppfatta anordningen som en sittpinne, d.v.s. som en plats dit de kan söka sig för att få visst skydd. En sittpinne ska därför vara upphöjd från golvnivån, men det finns inga bestämmelser om hur högt. Sittpinnen ska också ha en utformning som inte djuren skadas, se reglering i 3 § djurskyddsförordningen (1988:539). Detta kan verka självklart, men vi vet att höns kan fastna

med klor eller vingar samt få skador på bröstbenet och på sina fötter beroende på sittpinnens placering, utformning och material.

Om inte tillräckligt med vad djuren uppfattar som bra sittpinnar finns, utnyttjar de vad som står till buds. Problemet kan då bli att de väljer att sitta på andra inredningsdetaljer som t.ex. vattenledningar eller fodertråg, vilket ofta inte är bra varken från skade- eller hygiensynpunkt. Förorsakar detta problem måste det åtgärdas genom att lämpliga sittpinnar i tillräckligt antal sätts in.

För unghöns, är det extra viktigt att de får tillgång till sittpinnar tidigt i livet för att kunna fungera bra i rummets alla dimensioner.

För att undersöka behov och lämplig utformning av sittpinnar för slaktkycklingföräldrar genomfördes 2012-2013 ett projekt vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Alnarp, med medel från Jordbruksverket (*Användning av sittpinnar hos slakthybrider genomförd av Sveriges lantbruksuniversitet 2014 (Rapport 2014:3 Eva von Wachenfelt och Eva Berndtson)*). Projektet har bl.a. visat på vikten av sittpinnar under uppfödningssperioden, men också på att särskilt vuxna avelsdjur löper risk att skadas av de sittpinnar som ofta används idag. Därför har kravet i föreskrifterna ändrats så att även upphöjd sittyta får användas till dessa djur. Att vila på en plats upphöjd över golvnivån, även om detta inte är i form av en pinne, tillgodoser ändå en viktig del av djurens behov. Även spaltgolvet ovanpå gödselbingen kan få räknas som upphöjd sittyta, under förutsättning att underlaget är lämpligt och inte utgör någon skaderisk för djuren samt har en sådan struktur så att de gärna vilar på det.

Forskning har visat att sittpinnar är mycket viktigt för unga djurs utveckling när det gäller t.ex. skelett och rumsuppfattning. För unghönsen är kravet på sittpinnar kvar, eftersom inga skador, liknande dem hos de tunga föräldradjuret, har visats för dessa. Måtten för sittpinnar har dock ändrats något eftersom dessa djur, till skillnad från värphönshybrider, enligt studien ovan och andra iakttagelser inte använder sittpinnarna lika mycket som värphönskycklingarna.

Ser alla djur ut att få plats att sitta på pinne/upphöjd sittyta? Detta ses bäst vid kvällstid inför sovperioden. Om pinnar/sittytor är fulla och det dessutom sitter djur på golvet, ta en diskussion med djurägaren om vad detta kan bero på och om det verkligen finns tillräckligt med pinnar/sittytor.

AvelsSl 18. (B) Kraven på redan är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta:

- Att golvet i redana inte är utförda så att fåglarna ligger direkt på rutnät av metall.
- Att kraven på redanas mått, antal och utrymme per höna är uppfyllda.

Vägledning

Ta hänsyn till eventuella förprövningsdokument. Om oklart, mät redet med ett mätverktyg som är lätt att rengöra. Mät från en lodrät gavelsida och räkna bort äggbandet. Räcker redena till? Finns det höns som försöker komma in i ett rede, men inte hittar något ledigt? Finns det spår av kloackhackning, dvs. sår runt kloaken/på gumpen? Finns det ägg värpta på golvet, s.k. golvvägg?

Ägg värpta på golvet istället för i redena är ofta ett tecken på att hönsen fötts upp på ett sätt som gjort att de i början av värperioden har svårt att fungera i ett system med redena högt upp. Efter några veckor har de lärt sig var redena finns, men det är under den perioden viktigt att djurhållaren plockar undan golväggen flera gånger dagligen. Det är inte bra ur hygienisk synvinkel att låta äggen ligga kvar i ströet och det lockar fler höns att lägga sina ägg på fel ställen. Felvärpta ägg *kan* också tyda på att redena är för få eller är utformade så att hönsen inte uppsöker dem.

När hönan inte värper i skydd av redet, ökar risken för exponering av kloakens slemhinna. Den krängs ofta ut i samband med att ägget kläms fram och måste sedan ”knipas” in igen av hönan. Om en annan höna då uppmärksammar det hela, kan det resultera i ett nyfiket hack, vilket kan ge en skada som i sin tur kan göra att hönan blir utsatt för ytterligare hackningar mot kloaken.

Observera att ett målat metallnät fortfarande är ett metallnät och alltså inte tillåtet att använda så att hönsen ligger direkt på det.

AvelsSl 19. Beläggningsgraden är i enlighet med föreskrifterna

Kontrollen bör omfatta:

- Att beläggningsgraden är enligt föreskrifterna.
- Att mått vid foder- och vattenanordningar, på sittpinnar m.m. överensstämmer med föreskrifterna.

Vägledning

Det är viktigt att de utrymmen som djuren har tillgång till ger dem möjlighet att röra sig och bete sig på ett naturligt sätt. De måttföreskrifter samt allmänna råd som rör utrymmet vid ätplatser, på sittpinnar, i redan m.m. har i huvudsak tagit fasta på djurens fysiologiska behov, dvs. att de får plats rent fysiskt och kan röra sig utan svårigheter. Vissa andra mått har i större utsträckning tagit fasta på andra faktorer, så som hygienaspekten. Exempel på det är måttföreskrifterna för hur stor andel som ströbädden ska uppta i djurutrymmet, där en alltför liten ströbädd snabbt blir nedsmutsad och är svår att hålla torr och lucker.

Vissa föreskrifter och allmänna råd har även en koppling till djurens etologiska behov. Detta gäller t.ex. utrymmet vid foder- och vattentråg. Varje djur har behov av ett visst utrymme för sitt välbefinnande. En viktig anledning till konflikt mellan djur är brist på tillgång till foder. I konkurrens om fodret får de ranglåga djuren äta i andra hand. När man bedömer miljön för djuren, bör man alltid tänka på detta, eftersom tamhöns lever i en starkt social värld och styrs av vad de andra individerna i flocken gör.

Tamhöns vill gärna äta, ströbada och sova samtidigt som övriga djur i gruppen. Denna synkronisering är troligen en effekt av nödvändigheten för flocken att verka som en social helhet. Behovet att göra saker tillsammans finns kvar även då djuren hålls inomhus. För att detta ska fungera utan att djurens välfärd försämras, ska det finnas tillräckligt med utrymme vid fodertråg/automater om djuren måltidsutfodras, dvs. inte har tillgång till foder hela tiden. Det ska också finnas tillräckligt med vattennipplar, ströyta, reden och sittpinnar etc. Är det lugnt då djuren äter, dricker, ströbadar, sitter på pinne, eller verkar djuren konkurrera om utrymmet? Om djuren verkar konkurrera om utrymmet - många aggressiva beteenden, som hack mot framkroppen, jakter och slagsmål - kontrolleras måtten gentemot förprövningsdokument och uppgifter om antal insatta djur etc.

Avvikelse från måttföreskrifterna

De mått som anges i föreskrifterna är s.k. minimimått om inget annat anges. Avvikelser från gällande föreskrifter kan dock godtas i befintliga stallar under vissa förutsättningar. Bedömningen ska ske i varje enskilt fall för det djur som berörs av avvikelsen och ska göras genom att fyra kriterier ska bedömas. Avvikelse kan bara godtas i det fall samtliga fyra kriterier är uppfyllda enligt följande:

1. djurmiljön i stallet som helhet är mycket god,
2. konsekvenserna av måttavvikelsen bedöms endast ha ringa påverkan på djuret avseende den funktion som måttföreskriften syftar till,
3. måttavvikelsen innebär inte någon ökad risk för skador, stress eller ohälsa hos djuren, samt
4. måttavvikelsen innebär inte att tillsynen och skötseln av djuren försvåras.

Observera att länsstyrelsen i samband med förprovning av ombyggnader också kan godkänna måttavvikelser om länsstyrelsen bedömer att kriterierna i punkterna 1 – 4 ovan uppfylls i stallet efter åtgärden och att planlösningen i stallet är god.

Kraven på djurmiljön i sin helhet betyder att förhållandena vad avser övriga funktioner och resurser i stallet är sådana att djuren i övrigt har en mycket god omgivningsmiljö, exempelvis bra luft, bra ljusförhållanden, hel/”rätt” inredning, bra golvytor, ordning och reda.

För punkt 2 och 3 ska man kunna konstatera att avvikelsen endast har ringa påverkan på djuren och att den inte medför att djuren riskerar att skadas, stressas eller blir sjuka.

Slutligen måste man också kunna konstatera att tillsynen och skötseln av djuren inte försvåras p.g.a. måttavvikelsen. Detta bör särskilt beaktas i utrymmen med hög djurbeläggning.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Måttavvikelser kan i vissa fall vara tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 7)

AvelsSl 20. Krav kring brandskydd och beredskap vid elavbrott är uppfyllda

Förutsättningar finns för att kunna rädda djuren vid brand och godtagbart brandskydd

Kontrollen bör omfatta de punkter nedan som är relevanta:

- ✓ Byggnadstekniska lösningar t.ex. brandsäkra väggar, placering av huskroppar, ventilationsanläggningens utformning (särskilt vad gäller hur tilluft tas in i djurutrymmet). Kontrollera mot förprövningshandlingarna.
- ✓ Om det finns evakueringsdörrar och att dessa är placerade i olika väderstreck och i olika delar av byggnaden. Det är en fördel om det finns information på dörrar om vem som ska kontaktas om brand eller annan fara upptäcks.
- ✓ Att utgångarna inte är blockerade och att de vintertid hålls fria från snö.
- ✓ Att elinstallationer och ledningar är i bra skick och att dessa och sensorer för larmanordningar hålls rena från damm och brandfarligt skräp.
- ✓ Om det finns brandvarningsanläggning/brandlarm, släckutrustning (brandslang/godkänd brandsläckare) ska dessa fungera. Filtret måste rengöras regelbundet.

Vägledning

När det gäller stora mängder av mindre fjäderfän, är det svårt att vid brand evakuera djuren på ett snabbt och djurskyddsmässigt bra sätt. På grund av detta är förebyggande brandskydd extra viktigt. Se även Lantbrukets Brandskyddskommittés (LBK) rekommendationer, vilka är allmänna råd i föreskrifterna. För uppdaterade rekommendationer, se deras hemsida.

Godtagbar plan finns för upprätthållande av djurskydd vid elavbrott.

Kontrollen bör omfatta: (Se även VhönS 5)

- ✓ Att djurhållaren har upprättat en plan för skötsel av djuren vid ett strömavbrott.
- ✓ Att planen kan fungera även under en längre tidsperiod. Att förutsättningar finns för att upprätthålla ett acceptabelt djurskydd avseende ventilation, vattenförsörjning (utfodring och frostskydd), utgödsling och belysning.
- ✓ Om eget reservverk finns eller reservel finns lätt tillgängligt på annat sätt.
- ✓ Att det finns möjlighet att snabbt koppla in reservverket på gårdens elnät.

AvelsSl 21. (B) Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och djurhållningsformen

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Är uppgifterna i samband med förprovningen fortfarande aktuella, eller har något ändrats?
Om förändringar skett, kontrollera relevanta punkter nedan:
- ✓ Att det finns tillräckligt med luftintag och frånluftsdon i form av fläktar, självdragstrummor, öppen nock etc.
- ✓ Att placering av luftintagen ger en godtagbar luftfördelning i stallutrymmet.
- ✓ Att luftintagens placering och utformning inte förorsakar drag på djuren.
- ✓ Att ventilationsutrustningen fungerar som den ska (hel, injusterad och ren, dvs. fri från damm och spindelväv).
- ✓ Att ev. reglersystem för ventilationen fungerar på ett godtagbart sätt.
- ✓ Att det finns skydd mot att luft kan strömma in i stallavdelningen via utgödslingssystemet.
- ✓ Att det finns skydd mot att luft från annan stallavdelning kan strömma in i stallavdelningen.
- ✓ Att luftfuktighet, koldioxid- och dammhalt, ammoniak och svavelväte inte annat än tillfälligtvis överstiger gränserna i regelverket.
- ✓ Att tillskottsvärme vid behov finns i anslutning till stallavdelningen eller i delar av denna.
- ✓ Klimatiseringsanläggningen ska klara av att ge hönsen termisk komfort, d v s det ska varken vara för varmt eller för kallt.

Vägledning

Dålig luftkvalitet indikerar bristande ventilation/värmebalans och/eller dålig ströbäddskvalitet och för låg utgödslingsfrekvens. Luftkvaliteten mäts vid behov, t.ex. då ammoniakluktt påtagligt känns, i stallluften. Lämplig, kalibrerad mätutrustning bör användas. Mätningarna bör göras på tre olika platser över ströbädden: 1) nära, ca 1-2 m ifrån, ingångsdörr (i djurhöjd, ca 30 cm över golvet), 2) halvvägs från ingångsdörren (ca 150 cm över golvet) samt 3) längst från ingångsdörr (ca 30 cm över golvet). Dessutom bör mätningar göras i djurhöjd på två olika platser inne i systemet över gödselbenge, 1) nära ingångsdörr och 2) längst från ingångsdörr.

Koldioxidhalten bör mätas generellt för stallet, men också där luftrörelserna är små/obefintliga. Temperatur och den relativa luftfuktigheten mäts både utomhus och inne i stallavdelningen, eftersom utomhusförhållandena påverkar även inomhusklimatet. Mätningarna inomhus görs på samma platser som ammoniakmätningarna. Undersök vid behov luftrörelserna i utgödslingssystemet med rök (t.ex. rökpatron) och observera om röken stiger upp i stallavdelningen. Det är viktigt att mätutrustningen hanteras på rätt sätt, kalibreras med jämna

mellanrum och hålls i skick (se instruktioner för instrument och förbrukningsvaror). Det är också viktigt att det dokumenteras exakt hur mätningarna sker och vilken utrustning som använts.

Om värmeunderskott uppstår i stallet under den kalla årstiden behövs tilläggsvärme för att kunna åstadkomma ett bra stallklimat med en bra luftkvalitet. Om minimiventilationsflödet minskas för mycket för att bibehålla en viss stalltemperatur blir resultatet ofta en för hög luftfuktighet med kondensproblematik, fuktiga ströbäddar/strömedel, förhöjda koldioxid- och ammoniakvärden i stalluften m.m. som följd. Tillskottsvärmen kan alltså ha en stor betydelse för djurens närmiljö och upptorkningstider efter rengöring.

Det är inte ovanligt att kallras eller annat drag gör att luften blir fuktig. Orsaken kan t.ex. vara att ett luftintag är felaktigt inställt eller att kallras uppstår p.g.a. kylande ytterväggsytor, otäta stalldörrar. I dessa fall kan det vara bra att kontrollera luftrörelserna i och kring dessa platser med t.ex. rök för att närmare identifiera orsaken.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Stalluftmiljöer som är skadlig för djuren är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 10)

AvelsSl 22. (B) I mekaniskt ventilerade stallar finns nödventilation och vid mer än 2 000 djur finns larm för övertemperatur, strömavbrott och fel på larm

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att det finns nödventilation i mekaniskt ventilerade stallar.
- ✓ Att nödvändiga larm finns och fungerar.
- ✓ Att larmanordningen har batteri-backup.

Vägledning

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet innan djuren hinner utsättas för lidande. I stallar med stora grupper av fjäderfän som hålls helt inomhus, är den tid som djurägaren har på sig, särskilt under den varma årstiden, ofta mycket kort. Då kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksam i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande. I system försedda med automatisk omstart av fläktar efter ett strömbortfall uppnås en högre säkerhet för djuren. Det finns dock inget krav på att installera dessa system.

Fråga djurhållaren hur larmet kontrolleras. Det ska ske regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur. Hur larmet larmar? Vem/vilka larmas, dvs. nås av larmet? Hur upptäcks ett ventilationsbortfall av djurhållaren och hur kan detta åtgärdas skyndsamt och innan djuren utsätts för lidande? Finns det t.ex. öppningsbara fönster eller andra tilluftsöppningar som kan öppnas för att skapa tvärdrag?

På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggd i larmanordningen.

Ventilationen i en avdelning med fläktar ska som utgångspunkt alltid betraktas som mekaniskt ventilerat.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Nödventilation är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 13)

AvelsSl 23. (B) Belysning finns så att tillsyn av hönsen alltid kan ske utan svårigheter

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att det finns fast monterad belysning i stallavdelningen.
- ✓ Att belysningen är sådan att varje djur i respektive utrymme i stallavdelningen går att inspektera oavsett tidpunkt på dygnet.

Vägledning

Vilken typ av belysning används och hur är den placerad? (Se även AvelsSl 25.)

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Belysning för tillsyn är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 3)

AvelsSl 24. Belysningen är flimmerfri eller har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att belysningen inte orsakar djuren obehag och är flimmerfritt **eller** har en flimmerfrekvens på minst 120 Hz. (Se de tekniska specifikationer som lämnats av tillverkaren.)

Vägledning

Fjäderfä är ljuskänsligare än människor och forskning visar på att höns kan uppfatta ljusflimmar upp till 120 Hz. Flimrande ljus är troligen en av orsakerna till stress hos fjäderfän. Vanliga glödlampor ger inte något flimmer, men vissa lysrör kan göra det.

AvelsSl 25. (B) Kravet på ljusinsläpp, belysning och dimfunktion är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att kraven på automatisk, tidsstyrd dimfunktion eller motsvarande är uppfyllt.
- ✓ Mörkerperioden bör vara sammanhängande och minst 8 timmar.
- ✓ Att djurens dygnsrytm och beteendebestöv stöds av ljuset.
- ✓ Att i de fall dagsljus inte används ska det artificiella ljuset ska vara anpassat till djurens behov, kunna styras, ha en spektralbredd på minst 300 nm, och innehålla UVA ljus.

Vägledning

Synen är fjäderfäns kanske viktigaste sinnesorgan och har via den ljuskänsliga talkottkörteln (epifysen) en direkt koppling till hormonutsöndringen i kroppen, vilken styr bl.a. dagsrytmen. Såväl dagslängd som ljusnivå och ljusets sammansättning påverkar därför äggproduktionen men också hälsa och välfärd. Rätt hantering och styrning av ljuset är alltså viktigt för välfärd och produktion. Med ljusets hjälp t.ex. genom mörkare områden för äggläggning, och dimning av ljuset före nattvilan, kan man också stödja djurens beteendebestöv och dygnsrytm. Den belysningsstyrka man i praktiken brukar ha i fjäderfästallar vid olika tidpunkter varierar oftast mellan ca 5 – 75 lux, bl.a. beroende på djurens känslighet och behov och på de ljusprogram som man normalt använder i uppfödningen, men också på att personalen ska kunna se ordentligt när de kontrollerar djuren eller utför andra aktiviteter i stallarna. Ljusbmätningen bör ske i djurens huvudhöjd. Mer att läsa om belysning finns bl.a. i rapporter från två tidigare projekt vid Sveriges lantbruksuniversitet: ”Belysning i stallbyggnader” (SLU, Alnarp 2012) och ”Provning och utvärdering av nya typer av artificiellt ljus i hönsstallar” (SLU, Skara 2013) samt i en sammanställning av Nina Yngwe, Ljus i uppfödning och produktion (SweHatch, 2017).

Kunskapen om hur hönsfåglar uppfattar och reagerar på olika typer av ljus behöver öka och senare tids forskning handlar bl.a. om att finna optimala ljusmiljöer.

En viktig praktisk kunskap är dock att det dagsljus som kommer in i stallet måste vara jämnt fördelat. Om vissa delar av golvytan blir belysta av direkt solljus (solfläckar), finns en stor risk för att alltför många djur på en gång söker sig till dessa ställen, s.k. flockning. Det kan resultera i att de understa djuren kvävs. Ljusöppningarna ska därför vara placerade så att en jämn spridning av ljuset i stallet uppnås och solfläckar på ströytorna undviks så långt det är möjligt.

Jämn ljusspridning handlar fram för allt om att minimera kontrasterna mellan ljus och mörker. (Bedöms då även den artificiella belysningen är tänd.) Det kan uppnås på flera sätt, t.ex. genom antal dagsljusinsläpp och hur dessa placeras. Ett sätt att sprida ljuset kan vara att placera ljusinsläppen längsgående högt upp under taket, så att ljuset skärmas av takfoten eller att placera ljusinsläppen i själva taket. Det kan också handla om vilken glastyp som används, möjlighet till avskärmning/dämpning med markiser etc.

I stallar för avelsdjur inom slaktkycklingproduktionen är det av särskild vikt att ljusförhållandena är anpassade efter djuren. I annat fall är risken stor att djurvälståndspå problem uppstår. Dessa problem är t.ex.: att tuppar och honor blir könsmogna olika fort med tvångsparningar som följd, stress, fjäderplockning, aggressiv hackning eller andra stereotyper på grund av ökad aptit och aktivitet. Mängden ljus påverkar också djurens tillväxt och könsmognad, vilket i sin tur har inverkan på produktionen.

Att åstadkomma väl fungerande och säkra ljusmiljöer för djuren med användande av dagsljus har visat sig svårt och i dag finns så vitt vi känner till inte några sådana lösningar som dokumenterat fungerar på ett säkert sätt för dessa djur. Därför finns ett generellt undantag från kravet på fönster eller andra dagsljusinsläpp i stallar för dessa avelsdjur. Djuren ska dock ha tillgång till ljus som är anpassat till deras behov, kan styras, har en spektralbredd på minst 300 nm, och innehåller UVA ljus. Dock finns i nuläget inget preciserat krav på hur mycket. UVA-ljuset (d.v.s. ljus i våglängdsintervallet 315-400 nm) underlättar djurens identifiering av varandra och studier har visat på mer stresshormoner hos djur i artificiellt ljus som saknar UVA-delen jämfört med i ljus som innehåller denna. Det finns även studier som tyder på att UVA-ljus underlättar synkronisering mellan könen i avelsgrupper.

Ta vid kontrollen reda på vad lamporna som används heter och vad djurägaren har för information om dem som visar att de är av dagsljusliknande typ. Om mer information behövs, stäm av med den som förprövat anläggningen om de uppgifter som söks redan finns framtagna i förprövningshandlingarna. Tillverkare av lampor ska ha en teknisk beskrivning av sin produkt, framförallt bör de kunna visa upp en tydlig graf över lampans spektralprofil, d.v.s. det våglängdsintervall som täcks och ljusmängden vid de olika våglängderna. De bör också kunna göra förtydliganden och svara på eventuella följdfrågor.

”Dagsljusliknande” ljus innehåller många våglängder, men ljusmängden kan variera, precis som det gör i naturen mellan ljust och mer skuggigt. Det man bör jämföra med är det ljus som kommer genom vanligt fönster där UVA tränger igenom, men inte övrigt UV-ljus. Kravet är att ljuset ska vara anpassat till djurens behov, vilka varierar med aktivitet (t.ex. ströbad och födosök i ljus, vila och värpning i mer dämpade ljusmiljöer), men också med ålder, kön, hybrid mm. Detta gör att ”topparna” i spektrat kan ligga på olika ställen och vara olika höga, beroende på djurens känslighet för ljus i vissa våglängder. Det måste dock finnas någon del UVA-ljus och ett kontinuerligt spektrum, även om ljusmängden över hela spektrat alltså kan variera. Ett ljus med två toppar med 300 nm emellan och inget ljus alls däremellan kan inte räknas som dagsljusliknande. Med tanke på den utveckling som sker, både när det gäller grundforskning om djuren och praktisk lampforskning, bör bedömningarna i nuläget göras med flexibilitet och från fall till fall. Krav bör dock kunna ställas på tillverkarnas beskrivning av ljusets egenskaper, så att en så säker bedömning som möjligt kan göras.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Naturligt ljus är dock inte tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 11)

AvelsSl 26. Buller i stallet har godtagbar nivå och frekvensKontrollen bör omfatta:

- ✓ Att mekaniskt buller från framför allt frånluftsfläktar inte annat än tillfälligtvis överstiger gränserna i föreskrifterna.

Vägledning

Buller kan vara stressande för djuren och kan hindra dem från att uppfatta läten som är signaler och viktiga för kommunikationen djuren emellan. Om stallet upplevs som bullrigt, görs mätning av buller med ljudnivåmätare. Kontrollera buller från fläktar genom att mäta vid maxventilation i djurutrymmena. Kontrollera också varvtalsreglerade fläktar genom att mäta vid olika varvtal. Kontrollera bullernivå i djurutrymmena på olika platser i djurhöjd när djuren befinner sig i stallet. Optimalt bör mätningar göras både med och utan djur (men med strö) i stallet, eftersom djuren själva ger upphov till ljud. Alternativt kan mätningarna göras då det är släckt i stallet.

Högt buller från en fläkt kan betyda att bullerdämpning behövs (t.ex. genom vibrationsisolering), eller indikera att den är felaktigt monterad, sliten och behöver renoveras eller bytas ut. Det kan också indikera att någon eller några fläktvingar är skadade eller saknas. Höga ljud från kedjor kan tyda på att funktioner behöver underhållas eller är skadade och behöver lagas. Ta en diskussion med djurhållaren om att kontrollera utrustningen.

AvelsSl 27. (B) Utfodrings- och vattensystem är utformade, dimensionerade och placerade så att de medger ett lugnt och naturligt intag av foder och vattenKontrollen bör omfatta:

- ✓ Att placeringen och dimensioneringen av utfodrings- och vattningsanordningar gör det möjligt för djuren att inta foder och vatten på ett lugnt och naturligt sätt. Djuren ska kunna ha en naturlig kroppsställning då de äter och dricker och alla djur ska kunna äta samtidigt då de måltidsutfodras.
- ✓ Att måttkraven på fodertråg, vattenkoppar/nipplar/tråg är uppfyllda. (Se även VhönsS19.)

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Utformning, dimensionering och placering av automatiska system och anordningar kan i vissa fall vara tvärvillkor. (AD, bilaga, punkterna 14-15, 17)

AvelsSl 28. (B) Djuren ges foder som garanterar en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Om djuren har ständig tillgång till foder eller måltidutfodras.
- ✓ Hur ofta fodret beräknas och justeras och hur ofta foderkedjan körs.
- ✓ Resultat av eventuell foderanalys, har djurhållaren tagit hänsyn till resultaten?

Vägledning

Vissa företeelser kan vara svåra att kontrollera vid ett enstaka kontrolltillfälle på gården, t.ex. antalet utfodringsstillfällen per dag. Utgå då från vad som går att se vid kontrollen. Tyder allt på att djuren är i normalt hull och får vad de behöver i form av foder och vatten av god kvalitet samt att djuren är i god hälsa kan ”Ja” markeras i checklistan.

Observera att vissa djur i en stor flock kan vara undertryckta och då vara i sämre kondition, vilket kan tyda på alltför stor konkurrens om resurserna (ofta p.g.a. överbeläggning eller bristande funktion hos hela/delar av systemet). Avmagring, sjukdomar, dåligt allmäntillstånd och beteendestörningar såsom fjäderplockning kan bero på otillräckligt med foder, undermåligt foder eller näringsmässigt obalanserad foderstat. Det förekommer att foderföretagen har svårt att ta fram foder som är rätt anpassat för djuren. Foder som inte är anpassade kan ge problem med t.ex. fjäderplockning. Detta innebär att det kan vara svårt för den enskilde djurhållaren att i dessa fall påverka problemen. Det är dock alltid djurhållarens ansvar att försöka lösa problemen. Diskutera med djurhållaren om och hur eventuella kontakter med rådgivare/foderföretag tagits och vad de lett till.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Foder som garanterar en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 14)

AvelsSl 29. (B) Kraven på tillgång till vatten och på vattnets kvalitet är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att måttkraven på vattenkoppar/nipplar/automater/tråg är uppfyllda.
- ✓ Att vattenanordningarna fungerar genom att testa ett urval av dem. De ska fungera, men inte läcka, dvs. inte rinna av sig själv.

Vägledning

Vatten till djur ska vara av god kvalitet. (Se Jordbruksinformation 13, 1999: Vatten till husdjur, sid 24.) Ta reda på om kommunalt eller enskilt vatten används. (Observera att vid kommunalt vatten är vattenanalys inte ett krav.) I vilken omfattning utförs vattenanalys vid behov? Enligt kontrollprogram? Fråga efter ev. analysvar. Det är viktigt att förvissa sig om var i stallet vattenprovet är taget. Vilken typ av vattentäkt används och hur är vattentäkten placerad i förhållande till djurstallet/djurstallarna? Detta har betydelse för att kunna bedöma risken för föroreningar. Gödsel ska inte förekomma i vare sig fodret eller vattnet.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Utformning, dimensionering och placering av automatiska system och anordningar kan i vissa fall vara tvärvillkor. (AD, bilaga, punkterna 14-15, 17)

AvelsSl 30. Stall eller stallavdelningar rengörs noggrant före varje insättning vid omgångsuppfödning. Systemet utgödslas dagligen alt. med annat intervall.

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Arbetsrutiner för rengöring av stall/stallavdelningar för respektive djurkategori.
- ✓ Att stallet desinficeras innan en ny omgång djur sätts in.
- ✓ Rengöring av vattensystem. Hur ofta spolas vattenledningar igenom? Detta är särskilt viktigt för att inte få bakterietillväxt, efter t.ex. vitaminingiva i vattnet.
- ✓ Rengöring av all utrustning, t.ex. belysningsarmaturer, fönster, stallredskap, ventilationsanläggning inklusive ljudabsorbenter, foderutrymmen.
- ✓ Att utgödsling utförs med lämpliga tidsintervall. Dagligen, om inte systemet för djurhållning är uppbyggt för andra rutiner som ger god hygien
- ✓ Då omgångslagring förekommer, vilka åtgärder som vidtagits för att upprätthålla god hygien och luftkvalitet i stallet (t.ex. torkning av gödseln). (Se även Vhöns 21)

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Förhindra införande och spridning av smittsamma sjukdomar är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 4.)

AvelsSl 31. De ytor som djuren vistas på hålls rena och är torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att de ytor som djuren vistas på är rena och torra.
- ✓ Att sittpinnar/sittytor inte är bemängda med intorkad gödsel.

AvelsSl 32. Kraven på strö och användningen av strö och ströbad är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att ströbädden är torr och lucker.
- ✓ Att ströet är lämpligt och av god hygienisk kvalitet.
- ✓ Att djuren har tillgång till strömedel som kan tillfredställa deras behov att picka, sprätta och ströbada.

Vägledning

Syftet med ströbadet är att hönsen ska få utlopp för sitt beteende att ströbada och sprätta. Materialet kan vara av olika typ. I naturen utförs ofta beteendet i jord eller sand. Detta material är dock besvärligt att använda, eftersom torr jord eller torv dammar och kan ge smutsiga ägg. Idag används ofta kutterspån eftersom det är hygieniskt säkert.

Fungerar ströbädden för hönsen att ströbada i? (Prova att krama en boll av ströet. Om det går, bör djurhållaren uppmärksammas på det, så att åtgärder sätts in i tid innan ströbädden hinner bli kakig.)

AvelsSl 33. Kravet gällande mekanisk utgödsling är uppfyllt

Kravet gäller för stall förprovade efter den 1 augusti 2007.

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att stall med göseldrainerade golv har mekanisk utgödsling och att den fungerar som den ska, dvs. att all gödsel skrapas ut. Observera att kravet inte gäller i de fall då det göseldrainerande golvet motsvarar högst 1/3 av hönsens tillgängliga area.
- ✓ Att utgödsling utförs med regelbundet tidsintervall. Dagligen, om inte systemet för djurhållning är uppbyggt för andra rutiner som ger god hygien.

Vägledning

Vid mekanisk utgödsling med skrapor skrapas ibland inte all gödsel ut, utan det blir kvar ett lager på golvet som skraporna rör sig över och/eller längst in i systemet. Ofta är halterna av ammoniakgas förhöjda på ställen där gödseln på detta sätt ligger kvar.

I de envåningssystem där avelsdjuren i slaktcycklingproduktionen hålls utgör ofta gödselbingen endast en tredjedel av golvytan. I dessa stallar faller en större andel av gödseln i ströbädden, varför mekanisk utgödsling i dessa stallar inte blir lika effektiv som i stallar med relativt sett större gödselbinge. I stället krävs andra lösningar för att klara luftkvalitetskraven vad gäller värme och ventilation för att få en bra luftmiljö. Givetvis är målet så låga ammoniakhalter som möjligt och det är rimligt med en ökad kontroll av de besättningar som inte har mekanisk utgödsling. Då omgångslagring förekommer, fråga vilka åtgärder som vidtagits för att upprätthålla god hygien och luftkvalitet i stallet (t.ex. torkning av gödseln). (Se även AvelsSI 21).

AvelsSI 34. (B) Det göseldränande golvet ger tillräckligt stöd för hönsens fötter

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att golvet är utformat så att det minst ger stöd åt de främre klorna på varje fot.

Vägledning

Detta gäller alla typer av dränerande golv.

AvelsSI 36. (B) Ströarean är minst 1/3 av golvarean

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att andelen ströyta i förhållande till golvytan är enligt föreskrifterna.

Vägledning

Vissa mått har tagit fasta på faktorer som hygienaspekten. Exempel på det är måttföreskrifterna för hur stor andel som ströbädden ska uppta i djurutrymmet, där en allt för liten ströbädd snabbt blir nedsmutsad och är svår att hålla torr och lucker. Det kan också vara viktigt för avelsdjur att ha en tillräckligt stor ströyta då detta underlättar parning. (Se även AvelsSI 33.)

AvelsSI 39. (B) Kraven för hållande av höns utomhus är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att stängselnät är väl uppsatt och underhållet och att föremål som kan skada hönsen inte finns i rastgården.
- ✓ Att markytor som är hårt belastade är hårdgjorda eller dränerade.

Vägledning

Djurens allmäntillstånd, hull, fjäderdräkt, ålder etc. som påverkar deras köldtålighet och lämplighet för utevistelse under den kalla årstiden. De yttre förhållandena är av stor betydelse. I

kallt och torrt klimat är fjädrarnas isolerande förmåga god, vid regn och blåst kyls djuren lättare ner. (Se också AvelsSl 48.)

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Skydd mot hälsorisker är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 12)

AvelsSl 40. (B) Operativa ingrepp utförs på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att ingrepp som får ske utan veterinär medverkan t.ex. vid tåklippning av tunga avelstappar och vingmärkning, utförs av person med tillräckliga kunskaper och att övriga eventuella operativa ingrepp utförs av veterinär. Avstämning kan ske genom att ta del av journal.

Vägledning

Observera att de flesta ingrepp på fjäderfä utförs på kläckerierna.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Stympning av djur är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 19)

AvelsSl 41. Kraven som gäller för injektioner är uppfyllda

- ✓ Avstämning kan ske genom att ta del av journal.

Vägledning

Det är mycket ovanligt med injektioner i fjäderfäbesättningar. Det förekommer dock i avelsbesättningar och hos värphöns t.ex. vid vaccination mot rödsjuka i samband med insättningen av djuren i stallet. Mediciner ges oftast på annat sätt.

AvelsSl 42. Hormoner och andra ämnen används endast på tillåtet sätt

- ✓ Avstämning kan ske genom att ta del av journal.

Vägledning

Generellt görs inte hormonbehandling i fjäderfäbesättningar. Hormoner och vissa andra läkemedel får inte ges till djur. Det finns dock vissa undantag från förbudet.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Användning av vissa ämnen är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 18)

AvelsSl 43. Kravet på att avel inte sker på ett sätt som orsakar lidande eller annan skada är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att avel med sådan inriktning som kan medföra lidande för djuren inte sker.

Vägledning

Viktigt att komma ihåg är att aveln sker i företag på internationell nivå och den enskilde producenten har därför mycket begränsad möjlighet att påverka denna.

I kontrollpunkten ingår tvärvillkor.

- Avelsförfarande som kan orsaka lidande eller skada är tvärvillkor. (AD, bilaga, punkt 20-21).

AvelsSl 44. Förbudet mot utrustning som ger djuren en elektrisk stöt är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att utrustning som kan tillfoga elektrisk stöt inte finns uppmonterade i stallet eller i utrymmen där djuren hålls.

Vägledning

Elektriska eltrådar för att förhindra golvvärpning etc. får inte användas och inte heller finnas uppsatta i djurutrymmen. Utrustning för dammuppsamling får dock användas, om den sitter placerad så att djuren inte kommer åt den.

AvelsSl 45. Inredningen i stallet är utformad så att djuren inte blir nedsmutsade av foder-, vatten- eller gödselspill

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Samtliga djurkategoriers renhet i fjäderdräkten. Hur ser flocken ut avseende renhet?
- ✓ Att sittpinnarna/sittytor är placerade så att andra höns inte riskerar att smutsas ner av gödsel. Observera dock att extra ställningar med sittpinnar kan sättas in under

uppfödningen till ungdjuren (in före fyra veckors ålder), så att de med säkerhet lär sig använda rummets olika nivåer samt får nyttig träning. (Se även AvelsSl 17.)

Vägledning

Förutsättningarna för att djuren ska hålla sig rena beror på bl.a. sittpinnars, vattenkoppars, nipplars och foderträgs placering samt utgödslingsrutiner och beläggningsgrad. Om djuren kan gå ut eller inte, kan också ha betydelse. (Grundläggande är dock att även utomhusytor ska hållas i bra skick. Se även AvelsSl 47 och 48.)

AvelsSl 46. Kravet på extra tillsyn är uppfyllt

Kontrollen bör omfatta:

Följande iakttagelser och dialog med djurhållaren kan klargöra om behovet av extra tillsyn uppfylls då den behövs:

- Vilka arbetsrutiner finns, inklusive personalbemanning, för särskild tillsyn.
- Vilka åtgärder vidtas vid behov?

Vägledning

Extra tillsyn är behovsstyrd, till skillnad mot kontinuerlig tillsyn som oftast sker enligt schemalagda rutiner. Behov av extra tillsyn kan uppstå när som helst på dygnet, såväl dag-, kvälls-, och nattetid eller helger. Låt djurhållaren berätta hur extra tillsyn är ordnad.

En risksituation som kräver extra tillsyn är till exempel om flera djur dött i besättningen och det är oklart varför. En annan risksituation är om det indikerats/åtgärdats fel på någon automatisk anordning. Då bör extra tillsyn ske tills automatiken återigen säkert fungerar som den ska.

AvelsSl 47. Djuren hålls tillfredsställande rena

Kontrollen bör omfatta:

- Samtliga djurkategoriers renhet. Hur ser de överlag ut avseende fjäderdräktens renhet?
- Hur är förutsättningarna för att djuren ständigt ska kunna hålla sig tillfredsställande rena?

Vägledning

Förutsättningarna för att djuren ska hålla sig rena beror på bl.a. strömedelsanvändning, ströbäddens skick, utgödlingsrutiner och beläggningsgrad.

AvelsSl 48. (B) Kraven för utomhusytorna samt öppningarna till ytorna vid hållande av höns utomhus är uppfyllda

Kontrollen bör omfatta:

- ✓ Att ytornas area är anpassad till belägningsgraden och att markytan är sådan att föroreningar undviks.
- ✓ Att det finns skydd mot dåligt väder och mot rovdjur.
- ✓ Att det finns fler öppningar som ger tillträde till utomhusytorna och att de är spridda utefter hela byggnadens längd.
- ✓ Att antal och mått för öppningarna stämmer med föreskrifterna.

Vägledning

Höns är mycket försiktiga och undviker stora öppna ytor om det inte finns tillgång till skydd som de snabbt kan ta sig in under eller snabbt kan ta sig in i stallet. Det är därför viktigt att det finns ett tillräckligt stort antal och tillräckligt stora öppningar i huset ut till utomhusytorna för att underlätta ut- och inpassage. Eftersom höns till stora delar styrs av den sociala rangordningen, kan ibland ranghöga individer blockera passagen om öppningarna är för små och för få. Fråga om det finns möjlighet att rotera mellan olika utomhusytor (smittskydd). Om inte, hur sköts hygien/renhållning? (T.ex. byts/fräses översta marklagret?)

Det är också viktigt att storleken på utomhusytorna anpassas till antalet djur, för att inte belasta dem för hårt. Ytorna närmast stallet, där djuren uppehåller sig mycket, bör vara väl-dränerade. Ibland sätts tak över området närmast huset. Om området under taket även inhägnas för att kunna användas varaktigt, dvs. för flera djuromgångar, benämns det vanligen ”veranda” eller ”vinterträdgård”. Det kan vara ett sätt att hålla ytan torrare, samtidigt som verandan kan användas under de tider som hönsen inte bör släppas ut i en större, icke täckt rastgård, t.ex. vid risk för smitta. Naturligtvis bör också detta mindre utrymme innehålla tillräckligt med öppningar ut till den större utomhusytan för att undvika att det uppstår ”flaskhalsar” vid djurens passager. Verandan måste vara anpassad till antalet djur och, liksom stallet i övrigt, kunna rengöras och desinficeras före varje ny insättning av djur. Områden under tak som bara inhägnas tillfälligt för en djuromgång ska rengöras men måste inte desinficeras. (Se även AvlsSl 19.)

När det gäller storleken på öppningar mellan hus och veranda, kan lagstiftningens krav på storleken på öppningar till utomhusytor användas som en riktlinje, men är inget krav, då det ofta räcker med färre öppningar ut till en veranda där djuren är mer skyddade än på utomhusytor. Det grundläggande funktionskravet för öppningar både till verandor och utomhusytor är dock att hönsen lätt ska kunna passera, så att det inte uppstår ”flaskhalsar”. Öppningarnas bredd måste givetvis även anpassas till stallets konstruktion.

AvelsSl 49. Stämmer det att inga övriga brister upptäcktes vid kontrollen?

Här kan du ta upp sådana brister du har noterat, men inte kunnat hitta någon lämplig punkt i checklistan.

AvelsSl 51. Djuren hålls på ett sådant sätt att tillsynen över dem kan ske utan svårigheter

Kontrollen bör omfatta:

- Att tillsynen kan ske av samtliga djur utan svårigheter.

Vägledning

Djuren ska hållas på ett sådant sätt att de kan iakttas utan svårigheter.

AvelsSl 54. Avelsdjuren hålls inte i burar

Kontrollen bör omfatta:

- Att djuren hålls frigående och inte i bur

Vägledning

Avelsdjur hålls i Sverige och i resten av Europa frigående på strögol.

AvelsSl 55. Avelsdjuren är uppfödda i system som förbereder dem för det system de ska hållas i som vuxna

Kontrollen bör omfatta:

- Att djuren föds upp i system i system som förbereder dem för det system de hålls i som vuxna

Vägledning

Kravet innebär t ex att unghöns ska kunna röra sig mellan golvet och vanligen ett plan.

Alfabetiskt register över kontrollpunkter

Obs! En kontrollpunkt kan återfinnas på fler ställen i dokumentet. Sidhänvisning i registret hänvisar endast till den sida som innehåller vägledande text.

Avelsdjuren hålls inte i burar.....	31
Avelsdjuren är uppfödda i system som förbereder dem för det system de ska hållas i som vuxna.....	31
Besättningen ansluten till omsorgs-/certifieringsprogram.....	5
Daglig tillsyn sker av automatiska system och anordningar.....	7
Daglig tillsyn sker normalt av alla djur.....	6
De ytor som djuren vistas på hålls rena och torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat.....	24
Det finns journaler för minst 5 år tillbaka över djur som behandlats med karensbelagda läkemedel och antalet dödsfall i besättningen.....	10
Djuren ges foder av god kvalitet som garanterar en tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel.....	23
Djuren hålls på ett sådant sätt att tillsynen över dem kan ske utan svårigheter.....	31
Djuren hålls tillfredsställande rena.....	29
Det gödseldränerande golvet ger tillräckligt stöd för hönsens fötter.....	26
Förbudet mot utrustning som ger djuren en elektrisk stöt är uppfyllt.....	28
Föremål och ämnen som kan skada djuren förvaras oåtkomliga för djuren.....	11
Golv och andra tillgängliga ytor har en jämn och halksäker yta.....	12
Hormoner och andra ämnen används endast på tillåtet sätt.....	27
Hönsens hull är godtagbart.....	8
I mekaniskt ventilerade stallar för slaktkycklingar finns nödventilation och vid mer än 2 000 djur finns larm för övertemperatur, strömavbrott och fel på larm.....	18
Krav kring brandskydd och beredskap vid elavbrott är uppfyllda.....	16
Kraven för hållande av höns utomhus är uppfyllda.....	26
Kraven för utomhusytorna samt öppningarna till ytorna vid hållande av höns utomhus är uppfyllda.....	30
Kraven på inredningens utformning avseende skaderisker etc. är uppfyllt.....	11
Kraven på redan är uppfyllda.....	13
Kraven på strö och användningen av strö och ströbad är uppfyllda.....	25
Kraven på tillgång till vatten och vattnets kvalitet är uppfyllda.....	23
Kraven som gäller för injektioner är uppfyllda.....	27
Kravet på att avel inte sker som orsakar lidande eller annan skada är uppfyllt.....	28
Kravet på gällande extra tillsyn är uppfyllt.....	29
Kravet på mekanisk utgödsling är uppfyllt.....	25
Kravet på ljusinsläpp, belysning och dimfunktion är uppfyllt.....	20
Operativa ingrepp utförs på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt.....	27
Personalstyrkan är tillräcklig och har tillräckliga färdigheter och kunskaper.....	5
Sittpinnar/sittytor finns i tillräcklig mängd.....	12
Sjuka eller skadade djur tas omhand i särskilt utrymme eller avlivas omedelbart.....	9
Stallet har en luftkvalitet och ett stallklimat som är anpassat till djurslaget och djurhållningsformen.....	17
Stall eller stallavdelning rengörs noggrant före varje insättning vid omgångsuppfödning. Systemet utgödslas med godtagbart intervall.....	24
Ströarean är minst 1/3 av golvarean.....	26
Utfodrings- och vattensystem är utformade, dimensionerade och placerade så att de medger ett lugnt och naturligt intag av foder och vatten.....	22
Vid avlivning av djur i besättningen görs detta av en person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med regelverket.....	8
Övriga brister.....	31